

Příloha I: Další oblasti výchovných problémů dle respondentů z dotazníku

Další oblasti výchovných problémů, se kterými se setkávají v mateřských školách respondenti.

Oblast	Počet respondentů
Chování k rodině (rodiče, prarodiče, sourozenci)	8
Dodržování stanovených pravidel	2
Chování k cizím lidem	2
Prosazení se	2
Sebeobsluha	2
Vztah k sobě samému	2
Chování k okolnímu prostředí	1
Ovládání emocí	1

Příloha II: Doporučené knihy od respondentů z dotazníku

Doporučené knihy pro práci s výchovnými problémy od respondentů.

Název knihy	Počet respondentů
Dědečku vyprávěj – etiketa a etika pro děti (komplet 3 knih)	8
A pak se to stalo	7
Emušáci – Ferda a jeho mouchy	6
Bajky	5
Draka je lepší pozdravit aneb O etiketě	5
Paní Láryfáry	4
Tygr dělá uáá uáá..., Jak se krotí tygr	4
Všechny knihy, příběhy	4
Klasické lidové pohádky	3
Příběhy pomáhají s problémy	3
Vlastní vymyšlené příběhy	3
Bambulka	2
Děti a slušné chování	2
Mach a Šebestová	2
Martínkova čítanka	2
Neotesánek	2
Nezbedníci	2
Pejsek a kočička	2
Skřítek v pyžamku	2
A neomluvím se	1
Aflatoun (metodika)	1

Basama bernardýn a Vendulka	1
Birlibán	1
Co by se stalo kdyby	1
Čarodějnice Bordelína	1
Červená karkulka	1
Čteme a recitujeme v mateřské škole	1
Děti a ekologie	1
Děti a emoce	1
Dobrý den opičko	1
Dům ve Slunečné ulici	1
Ema naopak	1
Filipova dobrodružství	1
Flandil ve školce	1
Haló, Jácičku	1
Honzíkova cesta (Honzík pouští draka, Kulička)	1
Chovej se zdvořile	1
Jak jsem zlobil, ani jsem nechtěl	1
Jaro, Léto, Podzim, Zima, Noc	1
Knihy Ljuby Štíplové	1
Knihy Ludmily Selingerové	1
Knihy Pavla Čecha	1
Kočíčí bratři	1
Kosprd a Telecí	1
Kouzelný dědeček	1

Krtek a auto	1
Krysáci	1
Křemílek a Vochomůrka	1
Materiál z dílen tvořivé dramatiky Artama	1
Medvídek Pú	1
Mimi a Líza	1
Neználek	1
O Adámkovi	1
O chytré kmotře lišce	1
Oskar a měsíční kočky	1
Pohádky o princeznách	1
Pohádky o princích	1
Pohádky pro malé neposluchy	1
Pohádky pro neposlušné děti a jejich starostlivé rodiče	1
Příběhy z měsíční krajiny	1
Rok s krtkem	1
Rozbitý talíř	1
Slepička a kohoutek	1
Tam kde žijí divočiny	1
Večerníčky	1
Využívám více knih, jedna kniha nepostihne všechny problémy	1
Zahrada	1
Zlobilky	1

Zlobivé pohádky	1
Žárlivost a co s ní?	1

Příloha III: Informovaný souhlas – vzor

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Pro výzkumný projekt: Diplomová práce – Využití příběhů s výchovným obsahem v mateřské škole

Období realizace: 2020

Autor projektu: Bc. Tereza Wagnerová

Řešitelé projektu:

Vážená paní ředitelko, vážený pane řediteli,

obracím se na Vás s žádostí realizovat ve Vaší mateřské škole výzkumný projekt, jehož cílem je ověřit navržený metodický materiál pro práci s příběhy s výchovným obsahem v mateřské škole. Metodický materiál byl navržen na základě výsledků dotazníkového šetření, během kterého byly zjištěny nejčastější výchovné problémy dětí předškolního věku v mateřských školách. Na základě výsledků dotazníkového šetření bylo navrženo 6 lekcí, které prostřednictvím dětské literatury a vhodných metod (metody kritického myšlení, strategie práce s textem, metody dramatické výchovy, práce s emočními kartami) zprostředkovávají dítěti výchovný problém. Lekce jsou přizpůsobeny dítěti předškolního věku. Řešitel projektu (učitelka mateřské školy) během uvedeného časového období zrealizuje s dětmi 6 lekcí, uvede reakce dětí a podá autorce metodického materiálu zpětnou vazbu formou písemného komentáře do formuláře. Všichni zúčastnění (instituce, pedagog ověřující materiál, reakce dětí) budou prezentovány v diplomové práci anonymně a veškeré informace potřebné pro výzkumný projekt budou sloužit pouze ke studijním a vědeckým účelům. Z účasti na výzkumném projektu pro Vás nevyplývají žádná rizika. Pokud s účastí na výzkumném projektu souhlasíte, podepište níže uvedené prohlášení.

Prohlášení

- a. Potvrzuji, že jsem si přečetl/a tento informovaný souhlas týkající se výše uvedeného výzkumu a porozuměl/a mu.
- b. Prohlašuji, že jsem byl/a poučena o možnosti klást otázky. Rovněž prohlašuji, že všem výše uvedeným skutečnostem a poskytnutým informacím rozumím a beru je na vědomí. Nemám žádné další otázky ani nejasnosti a vyslovuji svůj výslovný svobodný souhlas s účastí na výzkumném projektu.
- c. Prohlašuji, že jsem plně způsobilý/á k právním úkonům a jako takový/á prohlašuji, že jsem informován/a o skutečnosti, že má účast v projektu je dobrovolná a jsem oprávněn/a kdykoliv z výzkumného projektu odstoupit.
- d. Prohlašuji, že beru na vědomí informace obsažené v tomto informovaném souhlasu a souhlasím se zpracováním mých osobních a citlivých údajů v rozsahu a způsobem a za účelem specifikovaným v tomto informovaném souhlasu.

Účastník výzkumu (ředitel/ka instituce, ve které bude výzkumný projekt realizován):

.....

Místo, Datum, Jméno a Příjmení (tiskacím), Podpis

Řešitel výzkumu:

.....

Místo, Datum, Jméno a Příjmení (tiskacím), Podpis

Autor výzkumu:

Bc. Tereza Wagnerová

.....

Místo, Datum, Jméno a Příjmení (tiskacím), Podpis

Příloha IV: Přepis lekce 1 – Chování k ostatním dětem: kniha Flandil ve školce

Zdroj: HAMBLIN, Barbora. *Flandil ve školce*. Druhé vydání. Ilustrovala Kateřina PAŽOUREK. Jihlava: Altenberg, 2017. ISBN 978-80-906543-2-7.

(Organizace v kruhu)

„Přečtete si pohádku, která se jmenuje: Leo ubližuje.

Kdo by mohl být Leo? Komu by mohl ubližovat a proč?“

Leo ubližuje

Před dvěma týdny se ve školce objevil lvíček Leo. Od svého příchodu do školky všechno jen ničil. Zvířátkům bral hračky, běhal po třídě, hodně křičel a často ubližoval. Někdy do nich strkal, jindy je bouchal nebo kousal a někdy i kopl. Zvířátka se ho bála.

I šneček Flandílek dostal několik ran, a dokonce jeden kousanec.

Ptáme se dětí: „Jak by ses cítil ty, kdyby ti někdo ubližoval jako lvíček Leo?“

(změna organizace – k pracovním listům)

„Pojďme mezi obrázkem najít ten, na kterém je namalováno, jak se podle tebe Flandil cítil? Obrázek si nalep do prvního okénka k číslu 1.“

(Pokračujeme ve čtení příběhu – změna organizace v kruhu!)

Trápilo ho to čím dál víc, až se postupně z veselého šnečka stal nemluvný a smutný šnek, zavřený ve své ulitce. Maminka netušila, co se děje. Sáhla mu na čelo, jestli nemá teplotu, ale neměl.

„Flandí, nejsi nemocný? Nebolí tě něco?“

„Ne, nic,“ odpovídal posmutněle. Maminka si začala dělat starosti. Poslední dobou nechtěl Flandílek ani chodit do školky.

Jednoho večera si s maminkou v postýlce povídali. Maminka se snažila zjistit, co se s ním děje.

„Flandíku, poslední dobou máš nějakou smutnou náladu. Nechce se ti do školky ani ven si hrát. Myslím, že tě něco trápí. Chceš si o tom promluvit?“ zeptala se ho.

„Ne! Nechci!“ odsekl Flandil. Nechtěl se o tom bavit.

Ptáme se dětí: „Udělal Flandil dobře, když se se svým problémem nechtěl svěřit mamince? Co bys udělal ty?“

„To nevádí. Když budeš chtít někdy jindy, přijď za mnou. Ráda tě vyslechnu,“ řekla maminka a chtěla mu dát pusku na dobrou noc. V tom ji ale Flandil objal a rozplakal se.

„Mamíííí!“ vzlykal a sám začal vyprávět o Leovi, o jeho bouchání a kousání. „Proto nechci chodit do školky,“ řekl na závěr.

„Bojíš se ho,“ pochopila maminka.

„Bojím,“ potvrdil Flandil.

„Bolí tě rány a kousance a chceš, aby už to přestalo. Aby sis mohl s kamarády hrát tak pěkně jako předtím. A nevíš, jak by se to dalo vymyslet,“ pohládila ho maminka.

„Nevím, no,“ smrknul Flandil, ale už neplakal.

„Víš, u nás ve školce, když jsem byla ještě malá, byla jedna housenka. Jmenovala se Hedvika a také nám ubližovala. Asi jen nevěděla, jak se přidat k naší hře, nebo ji něco trápilo, a neuměla to říct,“ svěřila se maminka malému šnečkovi.

„Vážně?“ divil se Flandil a vykulil oči na maminku.

„Vážně,“ usmála se maminka.

„A tobě taky ubližovala?“ vyzvídala Flandílek.

„Ano, i mně ubližovala,“ potvrdila maminka.

„Nejen že nás kopala, ale také bouchala, kousala a tahala za tykadla.“

„Ty jo! A co jsi dělala, mami?“ chtěl vědět Flandil a opřel se o maminčinu ulitku.

„A co děláš ty, když ti Leo ubližuje?“ zeptala se maminka.

Ptáme se dětí: „Co dělá Flandil, když mu Leo ubližuje?“

„Uteču!“ Nebo se schovám do ulity a čekám, než odejde. A když ho vidí paní učitelka, přijde pro něj a odvede ho. Ale často si ani nevšimne, že nás zlobí,“ řekl smutně Flandil.

„Aha. Bojiš se proti tomu něco udělat. A to, co teď děláš, ti pomáhá?“ zajímala se maminka.

Ptáme se: „Myslíte si, že to Flandilovi pomáhá? Proč?“

„Nepomáhá! Leo se vždycky zase vrátí a zase ublíží!“ vzlykal znovu Flandílek.

„Mami, co mám dělat, aby Leo přestal?“ snažil se dostat odpověď z maminky.

„Víš, Flandítku, to nevím ani já. Ale můžu ti říct, co jsem tehdy udělala. Třeba ti to pomůže a vymyslíš něco sám,“ pohladila ho maminka.

„Tenkrát jsem si uvědomila, že mi Hedvika ubližuje proto, že jí to dovolím. Protože se vůbec nebráním a jen tam tak stojím a brečím.“

„Ale jak ses mohla bránit? Jak jsi ji mohla zastavit?“ vyzvídala šneček.

„Když mě šla jednou bouchnout, protože chtěla moji panenku, zamračila jsem se. Šla jsem hodně blízko k ní a do obličeje jsem jí zakřičela: „To bolí! Nedělej mi to! Já se tě nebojím!“ vzpomínala maminka.

Ptáme se: „Co maminka udělala?“ Myslíte si, že to pomohlo?“

Flandil zůstal jako opářený.

„Fakt?“ vydechl. Neuměl si představit, že by on sám něco takového Leovi udělal.

„Opravdu. A bylo to tak nahlas, že se Hedvika lekla a utekla. Potom už mě nebouchala. Asi se bála mého křiku,“ usmála se maminka.

Flandil měl doširoka otevřené oči a hltal každé maminčino slovo. Ta maminka byla ale odvážná, pomyslel si. Možná bych to taky mohl vyzkoušet, napadlo ho.

„A nebála ses, mami?“ zeptal se ještě.

Ptáme se: Myslíte si, že se maminka bála?“

„No, to víš, že jsem bála, broučku! A jak! Ale věděla jsem, že dokud ji nezastavím, bude mi ubližovat pořád. Řekla jsem si, že už další bouchnutí ani kousanec nechci, že to zastavím teď hned. A povedlo se to,“ vysvětlovala maminka.

Flandilovi teď bylo jasné, že musí Lea zastavit, i když zatím nevěděl jak. Jen tak mu může zabránit v dalším ubližování.

Příští den si ve školce Flandílek hrál s kamarády na kapelu. Bubnovali na bubínky, hráli na kytaru a na piano. Flandil si vybral trumpetu s mačkáčím balónekem na konci.

Leo slyšel zvuky nástrojů a vydal se za nimi. Když přišel ke zvířátkům, všechna ztichla a čekala, co se bude dít. Leo se rozhodl, že Flandilovi trumpetu vezme.

„Promiň, Leo, ale teď si s ní hraju já,” řekl rozhodně Flandil. Byl připravený, že se bude bránit. Leo na nic nečekal a strčil do šnečka. Ten upadl na zem. Rychle se zvedl.

Ukážeme dětem ilustraci z knihy. Děti se snaží podle ilustrace zjistit, co se stalo. Ptáme se jich: „Co Flandil udělal pro to, aby mu lvíček už nikdy neublížil?”

(Změna organizace – k pracovním listům!)

„Pojďme mezi obrázky najít stejnou ilustraci z knihy. Pojďme si obrázek nalepit do druhé kolonky k číslu 2.” Zmenšeninu ilustrace si nalepí do druhé kolonky pracovního listu. (Pokračujeme ve čtení příběhu – změna organizace do kruhu!)

a než mu Leo stihl trumpetu vzít, Flandil na ni skočil a dlouze a hlasitě zatroubil Leovi přímo do obličeje. Leo se lekl a vyskočil do výšky. Flandil slezl s trumpetou a zakřičel, co nejsilněji dovedl:

„Přestaň mi ubližovat! Já se tě nebojím! Když něco chceš, můžeš to říct.”

Leo nečekal, že se proti němu někdo postaví, a zacouval do třídy jako vystrašená kočička. Flandil se napřimil a vrátil se ke kamarádům. Ti stáli jako sochy a nevěřili, že tak maličkatý šneček právě zahnal velkého lva. Každý z nich si pomyslel, že když to dokáže malý šneček, může to dokázat kdokoliv. A Flandil ani netušil, že svým kamarádům dodal odvalu, aby se také bránili, kdyby jim chtěl ubližovat.

Ptáme se dětí: „Jak by ses cítil, kdybys sebral odvahu a přemohl někoho, kdo by ti ublížil jako lvíček šnečkovi?”

(Změna organizace – k pracovním listům!)

„Pojďme najít obrázek, na kterém je namalováno, jak se podle tebe šneček cítí teď. Obrázek si nalepí do poslední kolonky k číslu 3.”

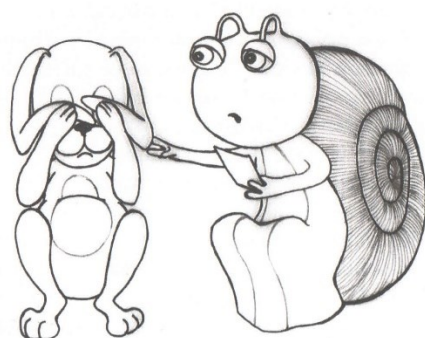
S dětmi shrneme poučení z knihy:

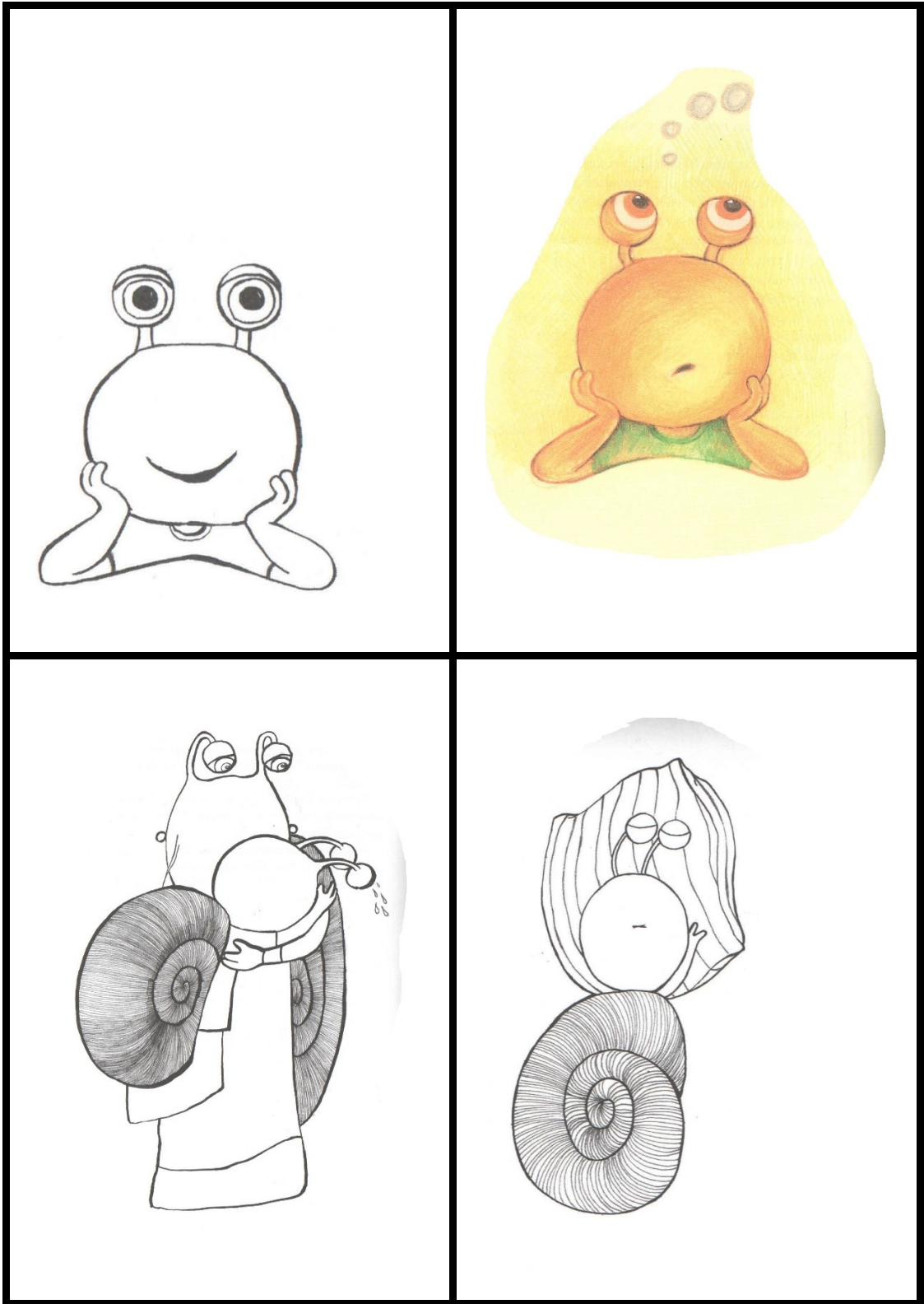
„Jak se cítil Flandil předtím?”

Co udělal pro to, aby už mu nikdo neublížoval? Jak se cítí teď?”

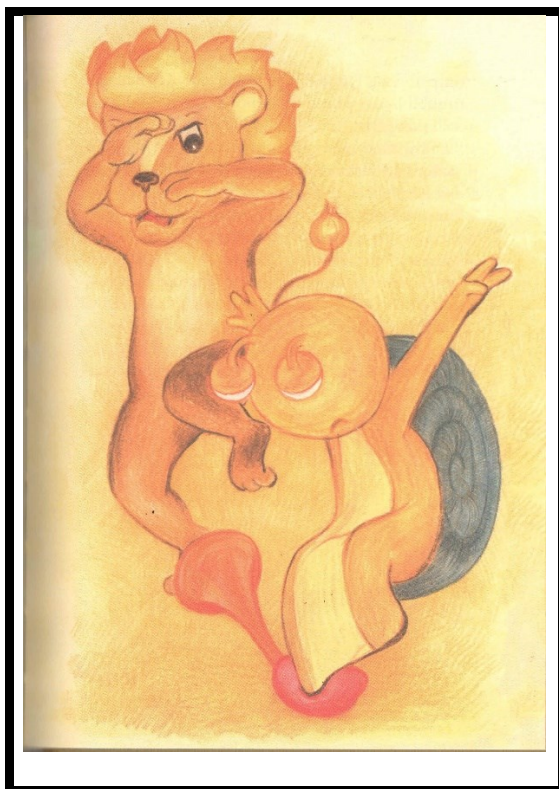
„Mohly bychom to využít i u nás ve školce?”

Emoční karty

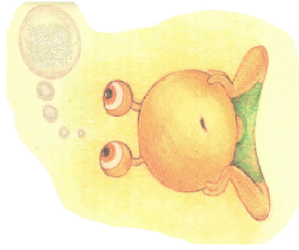

Zmenšenina ilustrace

Pracovní list

1

Jak se Flandil cítil, když mu Leo ubližoval ?

2

Co udělal, aby mu už nikdy Leo neublížil?

3

Jak se po tom Flandil cítil?

Příloha V: Přepis lekce 2 – Slušné vyjadřování: kniha Draka je lepší pozdravit aneb O etiketě

Zdroj: KROLUPPEROVÁ, Daniela a Miloš KRATOCHVÍL. *Draka je lepší pozdravit, aneb O etiketě*. Ilustrovala Markéta VYDROVÁ. Praha: Mladá fronta, 2009. ISBN 978-80-204-1999-6.

(organizace v kruhu)

O strašlivém drakovi

Bylo jednou jedno království a to bylo velmi šťastné. Lidé, kteří v něm žili, byli veselí a spokojení. Slunce tam svítilo, květiny kvetly, děti si hrály. Všechno šlo právě tak, jak má. Až jednoho dne přiletěl do království strašlivý drak. Měl sice jen jednu hlavu, zato velikánskou. Když otevřel obrovitánskou tlamu, šlehal z ní plameny. Ošklivě páchl sírou jako klubko čertů. Měl dlouhatánský ocas a mocná dračí křídla. Mohutné pařáty s drápy jako šavle. Brr! Šla z něho hrůza. Byl to vůbec první drak, který kdy království navštívil. Lidé ještě nikdy nic tak děsivého neviděli. Přirozeně měli z té obludy ohromný strach. Nikdo nepochyboval, že by drak dokázal spořádat třeba i polovinu obyvatelstva. Jenomže drak se na nic takového nechystal. Usadil se na vysoké hoře nedaleko královského zámku. Chvilí se jen tak rozhlížel. Pak si do svého skalního doupěte odnesl přímo královskou dceru, krásnou a hodnou princeznu Veronii. Na celé království padl velký žal. Král s královnou si zoufali. Lidé se trápili. Slunce svítilo jen slabě, květiny vadly, děti si přestaly hrát. Král dal vyhlásit, že tomu, kdo vysvobodí princeznu z dračí moci, dá polovinu království. Z celého světa přijížděli stateční rytíři a princové, aby se utkali s drakem. Ale žádnému z nich se nepodařilo princeznu vysvobodit. Každého zahnal na útěk strašlivý oheň z dračí tlamy. Už se zdálo, že je všechno ztraceno. Všichni princové i rytíři odešli s nepořízenou. A právě tehdy se za drakem vydal mladík jménem Emil. Nebyl to rytíř ani princ, ale byl to slušný člověk. Nevzal si s sebou meč ani šavli, dokonce ani nůž na sýr ne. Pomalu došel až na vrcholek hory před dračí sluj. Samozřejmě že také dostal strach, ale překonal ho a nevzal nohy na ramena.

Ptáme se dětí: „Jak se snažili vysvobodit princeznu udatní rytíři a princové? Povedlo se jim to? Emil asi musí vymyslet něco jiného.“ Děti přemýšlejí a odpovídají. Ptáme se jich: „Jak by mohl Emil vysvobodit princeznu?“ Nápady dětí zapisujeme černou fixou na papír nebo bílou křídou na tabuli.

„Pojďme si přečíst, jak Emil draka přemohl.“

Draka nikde neviděl. „Dobrý den!“ zavolal do sluje. Zevnitř se nejprve vyvalil oblak smrdutého kouře. Pak se z nitra hory ozvala dunivým dračím hlasem odpověď. „Dobřej!“ Ve vchodu do sluje se objevila veliká dračí hlava a z tlamy vyšlehl uvítací plamínek ohně. „Jak se máte?“ zeptal se Emil zdvořile a rychle odskočil, aby mu plamen nesežehl šaty. Snažil se tvářit, jako že se ani tolik nebojí. „Děkuji za optání, už je to lepší,“ odpověděl drak a přívětivě se na Emila usmál. „Představte si, mladý muži, pořád sem chodila nějaká rytířská a princátkovská havěť. Ve dne v noci mi sem lezli! Nepozdravili, vtrhli mi bez pozvání do sluje. A ještě se mě snažili propíchnout těmi svými mečíky! Opravdu odporné chování!“ Emil chápavě přikyvoval. Rytíři i princové se k drakovi chovali skutečně nelaskavě. „Víte, chtěl jsem vás poprosit o takovou maličkost. Nebyl byste tak laskav a nedovolil princezně Veronii, aby se vrátila k mamince a tatínkovi do zámku? Všem se jim hrozně stýská.“ Drakovi se moc nechtělo poslat Veronii zpátky, protože s ní byla legrace a taky dobře hrála

šachy. Ale když Emil tak hezky poprosil, rozhodl se drak, že mu vyhoví. Ještě ten den dovedl Emil princeznu Veronii zpět do královského zámku. To bylo radosti! Král s královnou se veselili, obyvatelstvo jávalo. Slunce svítlo o sto sedm, květiny přímo bujely a děti si zase spokojeně hrály. Emil se s králem spřátelil. A každou neděli odpoledne hrával ve své půlce království s drakem šachy. Oběma to šlo dobře, protože byli moudří. Věděli, že vlídné a zdvořilé slovo dokáže odemknout více zámků, než jich rozlomí i ten nejmocnější meč.

Ptáme se dětí: „Jak Emil zachránil princeznu? Co k tomu použil?“

Pokud se objeví stejný nápad, který už je na tabuli napsaný, tak ho zelenou fixou nebo křídou podtrhneme (pro děti komentujeme, že jsou nápady stejné). Výpověď, která je nová, zeleně dopíšeme na tabuli (pro děti komentujeme, že je nápad nový). Zjišťujeme tak, zda měl někdo z dětí stejný nápad jako Emil v pohádce.

Ptáme se dětí: „Napadlo někoho z vás využít kouzelná slovíčka jako Emila v pohádce?“

Dramatická činnost k příběhu:

(organizace u připravených kulis)

„Každý z vás zkuste vymyslet další kouzelné/vlídné slovíčko. Tímto kouzelným slovíčkem zkusíme otevřít zámek. To se tak někdy říká.“

Děti chodí ke dveřím z kartonu a říkají kouzelné zaklínadlo pro otevření dveří v podobě kouzelného slova. Dveře se otvírají. Děti prolezou prolézacím tunelem.

Činnost pro ukotvení informací:

(organizace v kruhu)

Ptáme se dětí: „Proč se říká, že kouzelné slovo dokáže odemknout zámek?“

Děti říkají své nápady.

„Znamená to, že když se člověk chová slušně a zdvořile, bude se k němu i většina ostatních lidí chovat hezky. A když to půjde, tak mu také vyhoví, pokud o něco požádá“ (Kratochvíl a Krolupperová, 2016, str. 19).

Ptáme se dětí: „Používáte kouzelná slovíčka ve školce?“

Příloha VI: Přepis lekce 3 – Chování k věcem: kniha A pak se to stalo!

Zdroj: STARÁ, Ester. *A pak se to stalo!*. Ilustrovala Martina MATLOVIČOVÁ. V Praze: Albatros, 2010. ISBN 978-80-00-02598-8.

(organizace v kruhu)

Dětem ukážeme ilustraci z knihy (promítneme na interaktivní tabuli, vyvěsíme na tabuli nebo ji jen ukážeme), tak aby na ni všechny děti viděly.

O neuklizených hračkách

Ilustrace z knihy (str. 48):

V dále uprostřed černo černé tmy ozáren reflektory největšího terénního auta byl u mučednického kůlu stříbrným řetízkem přivázán Pavlík!

Ptáme se dětí: „Kdo je Pavlík? Proč je přivázán ke kůlu? Napadá vás něco dětí?“

Děti říkají své nápady.

„Pojďme si přečíst a zjistit, kdo je Pavlík.“

Chrrr, pší, chrrr, pší, ozývalo se odkudsi z hromady peřin na Pavlíkově posteli. Jak může brácha tak klidně spát? Přemýšlela Johanka a přelétla smutným pohledem ve tmě tušené obrysy hraček. Byly rozházené po celém pokoji. „Tentokrát už je za něj uklízet nebudu!“ rozhodla se. Trápilo ji to ale o poznání víc než Pavlíka. Aby bylo jasno, Pavlík nebyl zlý kluk. Byl jenom strašně nepořádný. Do každé hry se vrhal s nadšením. Jenže když ho nadšení opustilo, zůstávala autíčka nehybně ležet v cíli pod postelí, nepoužité legové kostky se závistivě povalovaly kolem perfektní vesmírné stanice a odštířky papírů se míchaly s bábovkovými drobkami hned vedle tajné mapy ostrova.

Ptáme se dětí: „Kdo to tedy byl ten Pavlík?“

Děti odpovídají na základě informací, které se dozvěděly z úryvku.

Spánek se Johance vkrádal mezi poslední myšlenky: Dnešní bitva, to tedy bylo maso! A co to vyváděl s Rexem?! Proč mu asi...přitiskla k sobě svého medvídka Hnědouška a nakonec se i ona odevzdala noci. A pak se to stalo! „Vstávej, rychle!“ probudilo Johanku naléhavé volání. Za volánek noční košilky ji ze všech sil tahal medvídek Hnědoušek. „Co se děje?“ Odpověď na otázku už ale holčička nepotřebovala. To, co uviděla, sotva si protřela ospalá očka, ji ohromilo.

V dále uprostřed černo černé tmy ozáren reflektory největšího terénního auta byl u mučednického kůlu stříbrným řetízkem přivázán Pavlík!

„Pojďme si přečíst a zjistit, proč byl Pavlík přivázán ke kůlu.“

Kolem dokola divoce poskakovali indiáni. Buch, buch, buch! Země se otřásala pod údery obrovského bubnu a Johančino vystrašené srdíčko se přidalo ve stejném rytmu. Na návrší z dřevěných kvádrů se objevil majestátní lev a pravil: „Tribunál vyslechne obžalobu. Kdo chce vznést obvinění, ať přistoupí.“ Reflektory ozářily ostře řezanou tvář poručíka Johna. Býval Pavlíkovým nejoblíbenějším průzkumníkem. Jenže pak nějakým nedopatřením přišel o ruku. „Tohle dítě je největší divoch ze všech divochů. Kvůli jeho lehkomyšlnosti jsem ztratil pravou ruku. Žádám důsledné potrestání.“ Ze tmy se ozvalo rozhořčené zašumění. Lev vznešeně pokýval hlavou a samozřejmým gestem vyzval dalšího řečníka. Ve světle reflektorů se tentokrát zjevilo aerodynamické tělo červené figurky. „Jsem tu za všechny své sestry. Bylo nás šestnáct. Čtyři červené, čtyři modré, čtyři žluté a čtyři zelené. Dnes je nás devět. Už nikdy si nezahrajeme naši milovanou hru Člověče, nezlob se. Poztrácel nás tenhle kluk!“ A zapíchla rozzlobený pohled přímo do vzpouzejících se Pavlíkových prsou. Johanka tichounce vzdychla. Pak její oči přivykly přítmi, zjistila, že figurka zdaleka nebyla posledním žalobcem. O slovo se nyní hlásily Pavlíkovy tepláky. Johanka se tomu vlastně ani nedivila. Tepláky věčně srolované někde v rohu, za křeslem nebo pod postelí s koleny prodřenými si určitě nějaké to obvinění najdou. Po teplácích přišlo na řadu auto na dálkové ovládání, nyní bez ovládání, plyšová beruška s utrhanými puntíky a devět upatlaných céděček v zaměněných obalech. To nejhorší však mělo teprve přijít. Zástup rozhorlených stěžovatelů uzavíral ohromný tyranosaurus Rex. Johanka zděšením ani nedýchala. „Vážení!“ promluvil Rex zvučným hlasem. „Sešli jsme se, abychom soudili nepořádného Pavlíka. Mohl bych vyprávět, jak jsem zůstal zavalený pod hromadou kostek, jak mě kvůli

Pavlíkovi postupně přemohla trojice legáček, jak jsem byl zapomenutý v kočárku a musel spát vedle panenky Šušy. To vše je ale úplně nic proti tomu, co mě potkalo dneska.“ Po těch slovech vystoupil ze stínu a pohled přítomných ulpěl na zářivě žluté mašli, kterou měl uvázanou pod krkem.

Ptáme se dětí: „Proč byl tedy Pavlík přivázan ke kůlu?“

„Pojďme si přečíst, jak pohádka pokračuje.“

Ze tmy se ozvalo pobouřené zašumění. Johanka věděla, že je zle. Rozhněvat si tyranosaura Rexe není žádná legrace. Poradní sbor dal hlavy dohromady. Pavlík si měl co nevidět vyslechnout rozsudek. Johanka se rozhodla jednat. Rozběhla se na druhý konec postele. Proč mi to tak dlouho trvá? ptala se sama sebe, a teprve tehdy si uvědomila, že postel je dlouhá jako autobus! A ta výška! Zatočila se jí hlava. Jenže na omdlávání nebyl čas! „Hnědoušku, drž peřinu co nejpevněji,“ zavolala na svého věrného přítele. Obemkla okraj peřiny rukama i nohama, zavřela oči omámené závratí a odhodlaně se spustila k zemi. Dokázala to! A teď si musí pospíšet! Proplížila se kolem výběhu šelem, proběhla domem panenky Lili. Poté rozkutálela velký nafukovací míč a v jeho zákrytu doběhla až těsně za mučednický kůl. Měla štěstí. Nikdo si jí nevšiml. Všichni napjatě očekávali vynesení rozsudku. Johanka tiše sykla. „Neohlížej se!“ Zezadu přistoupila k překvapenému bratrovi a třesoucími se prsty rozvazovala jeden uzel za druhým. V tu chvíli se pozornost všech obrátila k mohutnému lvu, který oznámil: „Tribunál dospěl k rozhodnutí. Pavlík je nepořádný kluk. Už nehodláme na jeho nepořádnost dál doplácet. Každý chce někam patřit, každý chce mít nějaké pevné místo. Protože si nás Pavlík neváží, nebudeme dál jeho hračkami. Ještě dnes v noci Pavlíka opustíme.“

Ptáme se dětí: „Co teď Pavlík udělá, když zjistil, že se ho hračky rozhodly opustit? Co bys udělal ty?“ Děti říkají své nápady.

„Pojďme si přečíst a zjistit, jak to Pavlík vyřešil.“

„Ne, prosím, ne!“ Pavlík padl na kolena a schoval hlavu do dlaní. Teprve teď si přítomní všimli, že zajatec už není přivázaný ke kůlu. Mnohem víc však překvapila Johanka, která vystoupila ze tmy. „Ne, prosím, to ne!“ připojila se k bráškovi a bradička se jí třásla rozrušením. „Byl by moc smutný!“ „Hohohó,“ zaburácel lev. „Jak se opovažuješ? Chopte se jí!“ „Ne!“ vykřikl kdosi. Ze tmy se tentokrát vynořila krásná Lili. „Johance nesmíte ublížit. Je to moje nejlepší kamarádka!“ „Nejlepší kamarádka?!“ zpozorněl lev. „A tomu mám věřit?“ „A proč bys neměl?“ odpověděla Lili. „S kým trávíš všechny volné chvíle, komu svěruješ svá nejtajnější přání, koho bereš na všechny výlety, kdo tě rozveselí, když ti není zrovna do zpěvu?“ „Kamarád,“ přispěchala se správnou odpovědí Johanka a vděčně objala Lili kolem útlého pasu. „Lili je moje kamarádka. A Pavlík... je taky můj kamarád!“ Dav zašuměl potřetí. Johanka odhodlaně pokračovala: „Vím, že není žádný svatoušek, že hračky občas někde zapomene. Nedělá to ale schválně. A určitě mi dáte za pravdu, že je s ním ohromná legrace a člověk se s ním nikdy nenudí. Tak třeba tady John. Jak si jistě vzpomíná, přišel o ruku v litém boji s nemilosrdnými pytláky. Byla to nešťastná náhoda. Slon Bimbo je mu z celého srdce vděčný. Nebýt Johnovy oběti, Bimbo by tu s námi dneska nebyl. A figurky z Člověče, nezlob se? Náhodou se neztratily. Hrdě podpírají pilíř nejmodernější hvězdné základny, která zde kdy byla postavena. Pokud budou souhlasit,“ navrhla Johanka spěšně, „mohou být samozřejmě nahrazeny nepoužitými kostkami.“ Holčička přelétla pohledem zástup žalobců a nevzdávala se. „Tepláky. Ano, je pravda, že nejsou vždy pečlivě složené ve skříni,“ přiznala Johanka váhavě, „ale ať si také vzpomenou, co všechno už viděly a prožily. Zrovna dneska! Byly až na hřišti! Klouzačku sjely aspoň

stokrát. A že mají díry na kolenou? To je přece památka na báječný den!“ Johance vzrušením tváře jen planuly.

Ptáme se dětí: „Myslíte si, že je správné, že za Pavlíka mluví jeho sestřička Johanka? A proč ne?“

„Ovládní auta jsem zapomněl na palandě, na horní palubě. Měl jsem tam důležitý úkol. Promiň, bouráku, dám to do pořádku.“ Konečně! Pavlík začal bojovat!

Ptáme se dětí: „Co by teď měl Pavlík udělat? Jak bude Pavlík bojovat?“

Třesoucím se hlasem slíbil, že berušce vrátí puntíky – pirátská černá znamení. Céděčka vyčistí a vloží do příslušných obalů. I když vůbec nechápal, proč nechce být Bob a Bobek v obalu Kráska a zvíře a víla Amálka v Červeném traktůrku. Přítomné hračky rozvážně pokyvovaly hlavami. Zdálo se, že už nejsou tak rozhorlené jako před chvílí. To dodalo Pavlíkovi před poslední, nejtěžší obhajobou. Nevědomky se chytil Johanky za ruku, zhluboka se nadechl a řekl: „Milý Rexi...“ „Uááá, uááá!“ z tyranosaurových útroh se vydal příšerný řev. Slabším jedincům se podlomila kolena. Devět figurek ze hry Člověče, nezlob se se rozuteklo na všechny strany. To jsem zvědavá, jestli to Člověče dáme ještě někdy dohromady, pomyslela si Johanka. „Nechceš mi rovnou říkat sladký Rexi?!“ zaburácel našťavaně ještě. Pavlík se však tvářil směle a pokračoval pevným hlasem: „Rexi, moc se za tu mašli omlouvám. Víím, nebyl to nejšťastnější nápad, ale nech mě to, prosím, vysvětlit. Hrajeme si spolu každý den. Od rána do večera. V posledních dnech ses mi dokonce zjevoval i ve snu. Jenže si byl mnohem větší a mělš velikananánánské zuby...“ Pavlík se odmlčel, potom tiše dodal: „Bál jsem se tě.“ „Chachacháá!“ zachechtal se Rexi strašlivě. „Komu chceš tohle vykládat?!“ Pak si ale všiml, že jeho smích poslal do kolen i poručíka Johna, a rychle se pokusil o smířlivý úsměv. Vypadal sice, jako když spolkně citron, nicméně všichni přítomní jeho snahu ocenili obrovským uř! „Myslel jsem,“ pokračoval Pavlík, „že s mašlí budeš vypadat přívětivěji. Nenapadlo mě, že by se tě to mohlo dotknout.“

Ptáme se dětí: „Jak by mohl Pavlík svoji chybu napravit?“ „Pojďme si přečíst, jestli Pavlík chybu napravit a jak.“

„Jestli dovolíš, sundám ti ji.“ Davem projela další vlna vzrušení. To je celý on, ztuhla Johanka, z jednoho maléru se dostal a hned se žene do dalšího. Pavlík byl totiž jedním skokem u ještěra. Všichni užasle pozorovali, jak hbitě šplhá po Rexově stehně, přidržuje se lesklých zelených šupin a už je na hřbetě! Balancuje jako provazochodec po vystouplé páteři a v dalším okamžiku sedí obrovskému zvířeti za krkem. Oběma rukama pevně sevře saténovou stuhu, nadskočí a sveze se dinosaurovi přímo pod tlamu otevřenou překvapením. Ohromení diváci s hlavami zvrácenými dozadu zírali na pošetilého chlapce, visícího vysoko nad nimi, držícího se saténové mašle. Pavlík ale věděl, co dělá. Bleskurychle přehmátl a uchopil konec stuhu. Ta se pod jeho vahou začala rozvazovat, snesla ho bezpečně až na zem jako žlutý výtah a pokorně se mu složila k nohám. „Bravo! Výborně!“ tleskal nadšený dav. „To bylo fascinující!“ Tak přesně pro tohle mám bráču ráda, pomyslela si Johanka a spokojeně se otočila na druhý bok. Ale co to? Posadila se zprudka na posteli. Pokoj byl zalitý ranním sluncem a zpod postele se ozýval šramot. To pod ni Pavlík zasouval poslední krabici s legem. Srovnané hračky se oddávaly sluneční lánzi. Tyranosaurus Rex a majestátní lev – oba s výrazem naprosté spokojenosti – zaujímali čestné místo na horní polici. „Pavlíku, dneska v noci jsem...“ „Já víím,“ přisedl si Pavlík k sestře na kraj postele. „Děkuju.“ A pohlídl Hnědouška v Johančině náručí.

Ptáme se dětí: „Uklízíte si doma své hračky? Stalo se vám někdy, že jste nemohly svou hračku najít, protože nebyla uklizená?“

„A pak jste ji našly? Nebo se zatoulala a už jste ji nikdy neviděly?“

„Proto je důležité si své hračky, ale i další věci uklízet na místo, kam patří.“

Činnost pro ukotvení informací:

„Haló, to jsme my, tady, chuděrky, zapomenuté, neuklizené.“

„Co to děti bylo, kdo to tu pláče?“

„Pojďme hračky teď společně uklidit na jejich místo, ať se nám nestane to, co nepořádnému Pavlíkovi.“

Příloha VII: Přepis části lekce 4 – Hygienické návyky: kniha I příšerky si čistí zoubky (vizualizace Kazizuba)

Zdroj: MARTINELLO, Jessica. *I příšery si čistí zoubky!*. Ilustroval Grégoire MABIRE, přeložila Nela KNAPOVÁ. Praha: Euromedia, 2019. Pikola (Euromedia). ISBN 978-80-7617-245-6.

I příšerky si čistí zoubky – vizualizace Kazizuba

(organizace na koberci)

„Jmenuje se Kazizub. My si ho teď namalujeme podle toho, co se o něm píše v knize.“

„... Strašák Kazizub! Vypadá hezky a je malinkatý. Ale je ze všech nejhorší! Potlouká se kolem s nůžtičkami a hledá si zuby: klofáky strašidel, zoubky dětí, zuby dospěláků, tesáky zvířat! A když si tě vybere, zažere se, zavrtá, rozbije zubní sklovinu! Zničí ochranné brnění zuby. A v tu chvíli to začne bolet. Jauvajs!“

(organizace u stolečku)

„Pojďme se přesunout ke stolečku, každý dostane čtvrtku a já vám ještě jednou přečtu, jak ten Kazizub vypadá a co dělá a vy to zkusíte namalovat.“

Dětem během kreslení čteme popis několikrát.

(organizace na koberci)

S dětmi si v kruhu prohlédneme všechny obrázky.

„Znovu vám přečtu, jak Kazizub vypadá a co dělá. Zkuste zjistit, zda jste ho opravdu namalovaly tak, jak se v knize píše, nebo by se dalo něco namalovat jinak, něco přikreslit nebo vymazat.“

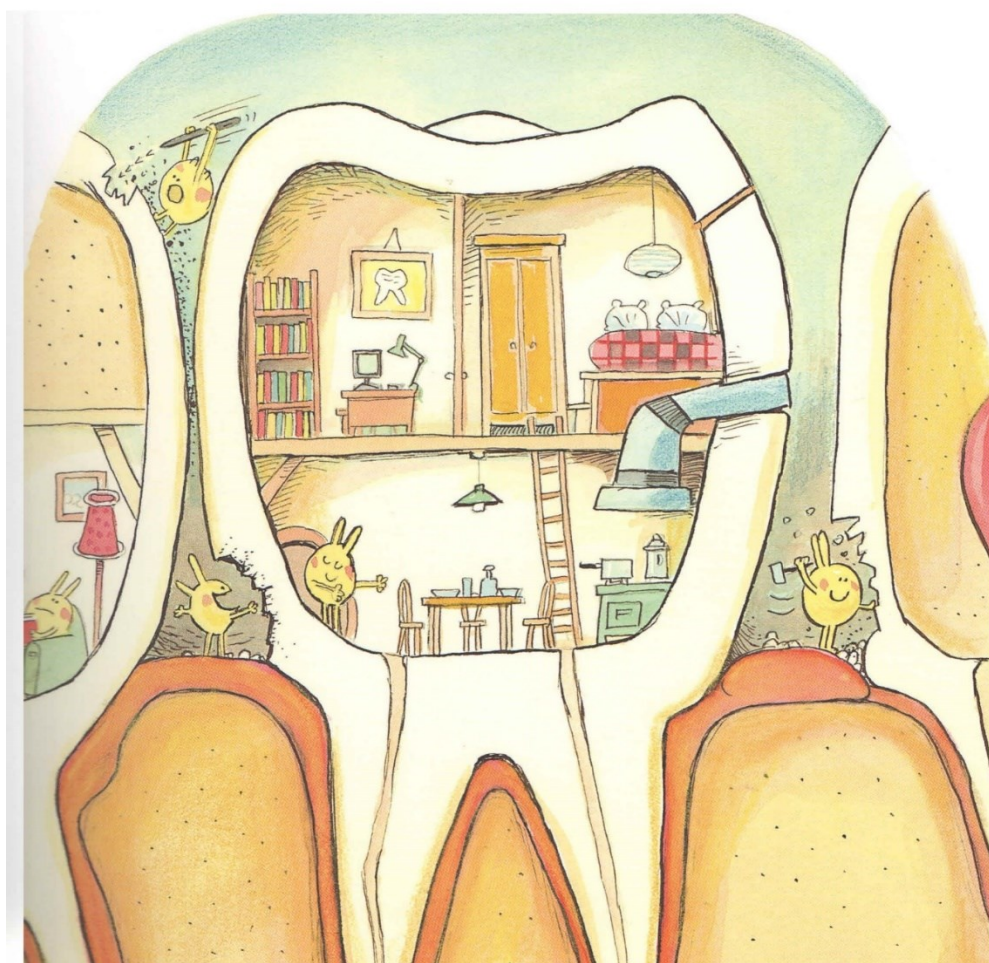
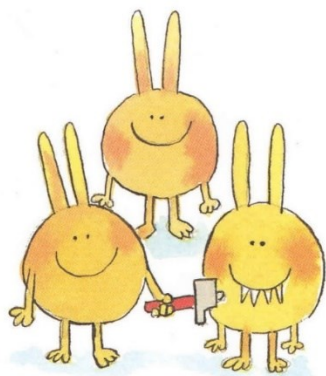
„... Strašák Kazizub! Vypadá hezky a je malinkatý. Ale je ze všech nejhorší! Potlouká se kolem s nůžtičkami a hledá si zuby: klofáky strašidel, zoubky dětí, zuby dospěláků, tesáky zvířat! A když si tě vybere, zažere se, zavrtá, rozbije zubní sklovinu! Zničí ochranné brnění zuby. A v tu chvíli to začne bolet. Jauvajs!“

Po přečtení se děti ptáme: „Je tu někdo, kdo přišel na to, že by měl na obrázek něco přimalovat podle toho, co se píše v knize? Je tu někdo, kdo by měl něco vymazat? Je tu někdo, kdo namaloval všechno stejně, tak jak se píše v knize?“

„Pojďme se na Kazizuba podívat do knihy.“

Dětem ukážeme ilustraci Kazizuba a jeho obydlí.

Ilustrace z knihy (str. 17–18):

Ptáme se děti: „Už se někdo s Kazizubem setkal? Jak se proti němu můžeme bránit?“

Příloha VIII: Přepis lekce 5 – Stolování: kniha Dobrý den opičko

Zdroj: STOLIČNÝ, Peter. *Dobrý den, opičko: veselé pohádky o slušném chování.*

Ilustrovala Sabina LIPTÁKOVÁ. Praha: Fortuna Libri, [2017]. ISBN 978-80-7546-103-2.

(organizace v kruhu)

Dětem ukážeme ilustraci z knihy (promítneme na interaktivní tabuli, vyvěsíme na tabuli nebo ji jen ukážeme), tak aby na ni všechny děti viděly.

Jak jsme si uvařily špagety

Ilustrace z knihy (str. 43):

Ptáme se děti: „Co je na obrázku? Co opice dělá? O čem asi bude příběh, který si dnes přečteme?“

„Pojďme si přečíst příběh a zjistit to.“

Byla neděle a Buchtovi rodiče odjeli na nějakou svatbu. Buchta byl teda doma sám a rozhodl se, že taky sám uvaří oběd. Ale jeho máma trvala na tom, že vařit smí, jenom když u toho budu já, Emča. Prý jsem slušná holka a na ty kluky dám pozor. „Kluci, tak postavíme hrnec s vodou na vaření a pustíme se do přípravy omáčky na špagety,“ řekla jsem. „Ale nejdřív si všichni umyjeme ruce.“ „Já nemusím,“ radovala se opice Skořice. „Protože já nemám ruce, ale pacičky!“

Ptáme se děti: „Měla by si Skořice před vařením a jídlem umýt ruce?“

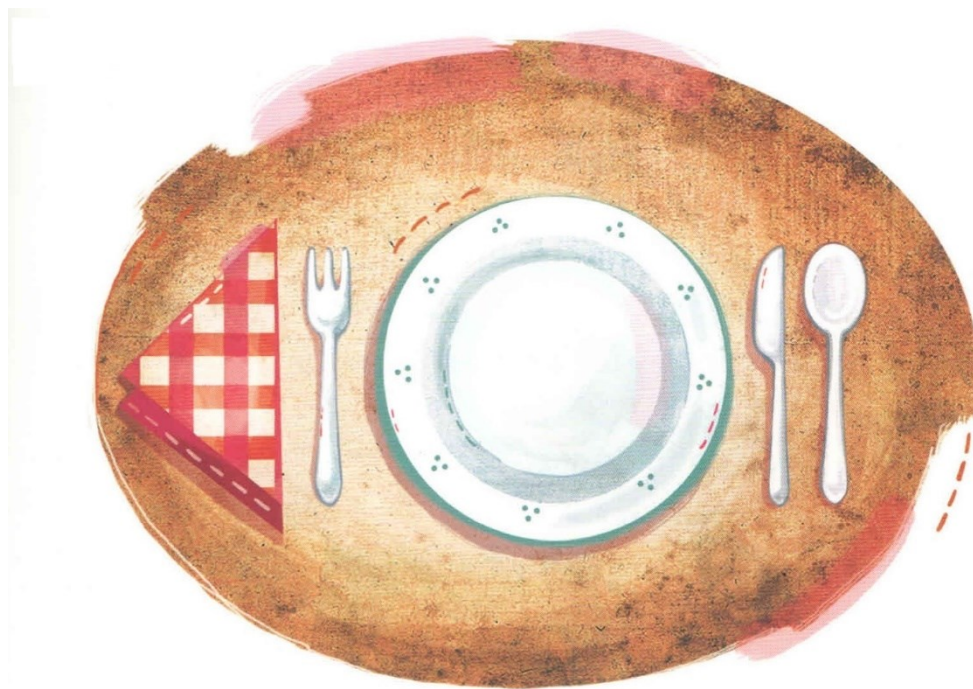
„Protože se opice Skořice musí naučit, jak se správně chovat u stolu, my jí s tím pomůžeme a budeme všechna pravidla, která se dozvíme v pohádce, psát na tabuli.“

Napišeme pravidlo na tabuli.

Hned jsem opici taky hnala k umyvadlu. Vařit se přece musí s čistýma rukama. Kluci byli připraveni pomáhat mi, ale věděla jsem, že by mi jenom překáželi. Tak jsem jim vymyslela práci.

Dětem ukážeme ilustraci.

Ilustrace z knihy (str. 41):

Ptáme se děti: „Jakou práci jim Emička vymyslela? Podívej se na obrázek, ten ti pomůže.“

„Buchto, ty vyhledej lžíce a vidličky, Tyčko, najdi papírové ubrousky, opičko, postarej se o slánku, o kečup – asi bude v ledničce.“ „Já bych chtěl taky vařit,“ připomněl Buchta. „Buchto, hned to bude. Až začne voda vřít, opatrně do ní vložíš tady ty špagety. A po chvílce, až se v té vodě budou dát ohnout, tak je promícháš.“ Tyčka položil na stůl příbor a opice Skořice jej začala po stole rozhazovat. „Co to děláš?“ zeptal se jí Tyčka. „Uklízím vidličky

a lžíce,“ chlubil se Skořice. Tyčka jí ukázal, jak to má dělat: „Lžíce musí být vždy vpravo a vidlička vlevo. Kdybychom potřebovali i nože, taky musí být vpravo od talířů.“ „Vpravo, vlevo, vždyť je to úplně jedno,“ poznamenala opička. „To teda jedno není,“ řekla jsem. „Jak má být upraven stůl u jídla, tomu se říká stolování. Má přesná pravidla. Ach kdybych tak uměla čarovat, hned bych ti to ukázala.“

Ilustraci schováme.

(organizace u stolu nebo na koberci)

„My čarovat neumíme, ale už jsme velké děti a společně jistě na některá pravidla stolování přijdeme. Vezměte si z krabice každý jeden kus látky, jeden talíř, jednu vidličku, nůž, lžici a ubrousek. Každý z vás / ve dvojicích (podle počtu dětí ve třídě a počtu pomůcek) zkusíme prostřít. Nejprve na stůl nebo zem položíme ubrus/látku. Jak budeme pokračovat dál?“

Takto společně dospějeme k prostřenému stolu, k umístění talíře, vidličky, nože, lžíce a ubrousku.

Správnost zkontrolujeme podle ilustrace z knihy.

„Pojďme podle ilustrace z knihy zkontrolovat, zda máme prostřeno správně.“

Děti si upraví prostření stolu podle ilustrace.

Obrázek z knihy, na němž je správně prostřeno, připevníme jako další pravidlo na tabuli.

Děti uklidí pomůcky (talíře, příbory, ubrousky, látky).

„Pojďme zjistit, jak si s prostíráním poradila opice Skořice.“

Opička se podrbala za uchem. Už jsme si všimli, že když přemýšlí, tak se vždycky takhle drbe. Byla jsem zvědavá, co zase vymyslí. „Já jsem přece pohádková,“ řekla Skořice. „Já si klidně můžu vyčarovat, co chci.“ Tyčka se zasmál: „Tak to chci vidět, Skořice, jaké stolování vyčaruješ.“ „No... já bych nejraději prostřený stůl, jaký se vám lidem líbí...“ Najednou se ozval ten tichý vítr. Vidličky a lžíce začaly tančit nad stolem, kolem toho létaly papírové ubrousky jako motýli a opice Skořice přivřela oči, usmívala se na celé to bláznivé létání, jako by dirigovala. Když očka otevřela, tak tichý vítr ustal a hop! Na stole se najednou krásně uspořádaly lžíce i vidličky, vedle nich se moc hezky poskládaly papírové ubrousky.

Dětem znovu ukážeme první ilustraci a ptáme se jich: „Co tedy na obrázku opice Skořice dělá? Na začátku jsme hádaly a teď už to z pohádky víme.“

„Teda, Skořice, to byl parádní zázrak,“ řekla jsem. Ale hned jsem musela přiskočit k hrnci s vodou. „Buchto, voda se vaří, dáš tam špagety?“ Začalo teda velké vaření. Tyčka nakrájel nadrobno cibuli a rajčata, já vše dala na pánev s trochou rozpuštěného másla, zatím Tyčka šikovně nakrájel na kostičky voňavý špek a Buchta míchal ve vodě špagety, aby se nepřipekly u dna. Raz dva byla uvařena omáčka, měkké špagety kluci přelili přes cedník a ještě do nich vmíchali trochu olivového oleje, aby se nelepily. Sedali jsme si za stůl a Skořice samozřejmě seděla první, vzala do paciček vidličku a začala s ní šermovat: „Kde je jídlo!“ bouchala vidličkou o stůl. „To nemá cenu, stále naši opičku vychovávat. Všechno jí to napíšeme.“

Ptáme se dětí: „Co udělala opice špatně?“ (šermuje příborem)

„Co před jídlem musíme ještě udělat?“ (popřát si dobrou chuť)

Pravidla napíšeme na tabuli.

Už jsme si všichni z mísy uprostřed stolu dali na talíře špagety, z druhé mísy omáčku, ale Buchta ještě vyskočil. „Zapomněli jsme na strouhaný sýr!“ Naštěstí ho měl připravený v ledničce. Když jsme si všichni popřáli Dobrou chuť, naše opička se už dávno cpala špagetami. No, to byl pohled. Několik kousků těstovin měla v puse, nasávala je a jako vysavačem je vytahovala z hromady špaget na talíři. „Skořice, kdo má to tvoje nasávání poslouchat?“ řekla jsem. Opička mi nemohla odpovědět, právě nasávala další špagetu.

Ptáme se dětí: „Dělají se u jídla takové zvuky, jako dělá opička?“

Pravidlo napíšeme na tabuli.

„Hele, Skořice, takhle se točí vidličkou na lžici a malý kopeček špaget si vložíš do tlamičky,“ poučoval ji Tyčka. Opička Tyčku poslechla, naložila si na vidličku hromadu špaget, vidličkou šikovně na lžici otáčela, vložila si to velikánské sousto do pusy a najednou všechno vyplivla zpátky do talíře: „Au, to bylo moc horký,“ řekla a vyplázla jazyk.

Ptáme se dětí: „Co měla opička udělat, aby nemusela plivat jídlo zpět do talíře?“ Pravidlo napíšeme na tabuli.

Řekla jsem: „Teda, Tyčko, opravdu opičce všechno napíšeme. U stolu se chová nemožně.“ Dobře jsme se najedli. Buchta ještě uvařil do konvice čaj a každému nalil šálek. Opice Skořice si hlasitě řihla: „Tedy, dávnou jsem se tahle bezvadně nenacpala,“ řekla. Hned vyskočila a utíkala z kuchyně. „Už mě to tady s vámi nebaví, jdu si hrát.“

Ptáme se dětí: „Bylo to správně, že opička hned utekla od stolu? Co by měla udělat?“ (uklidit si po sobě nádobí, počkat, až všichni dojedí, a pak teprve odejít od stolu).

Pravidla napíšeme na tabuli.

Já jsem vzala tužku a papír, a krasopisně jsem napsala pro naši opici poznámky. Buchta a Tyčka mi pomáhali, abych na nic, co jsme prožili u stolu, nezapomněla.

„My jsme také na tabuli společně napsali pro opičku Skořici pravidla, aby se naučila správně chovat u stolu.“

„Pojďme si pravidla zopakovat. Vzpomene si někdo z vás na nějaké pravidlo“

Pravidla, která děti říkají, škrtneme. Pokud si děti nevzpomenou na všechny, zbytek pravidel jim z tabule přečteme.

Po činnosti s příběhem můžeme dětem nabídnout námětovou hru „Na restauraci“ s využitím nádobí, příborů z předchozí činnosti.

Příloha IX: Ilustrace z knihy Kůzlátka

Obálka knihy:

Ilustrace Vlkovo nové povolání:

